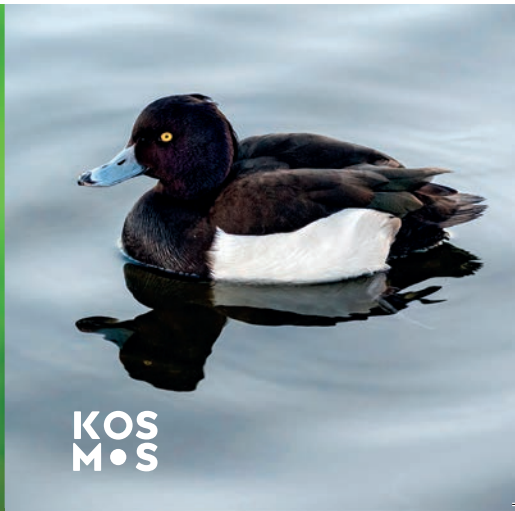

VOGELGIDS

V R KIDS

Inhoud

6 Vogels observeren

Vogelgeheimen

- 8 De vogel
- 12 Vogelvlucht
- 16 De dag van een vogel
- 20 Het vogelvoorjaar
- 28 Overleven in de winter

Vogels opsporen

- 32 Een verrekijker uitkiezen
- 38 De verrekijker instellen
- 42 Waar moet je kijken om vogels te zien?
- 54 Hoe moet je observeren?
- 56 Vogels lokken

58 Vogels determineren

Vogels herkennen

- 60 Enkele vaktermen
- 62 Vorm en grootte
- 64 Verschillende pluimage
- 70 Leefgebied en seizoen
- 72 Vogelfamilies

Gids voor het determineren van bekende vogels

- 80 In de buurt van huizen
- 102 Op het land
- 126 In bomen
- 150 Aan het water
- 168 Verborgen zangers...

170 Voor de echte vogelliefhebber

Als je verder wilt gaan

- 172 Vogelaars ontmoeten
- 174 Meer leren door te lezen
- 176 Een telescoop kopen
- 178 Jouw waarnemingen
- 190 Handige adressen
- 192 Register

Het is een raar beest, een vogel: zijn lijf is met veren bedekt, zijn bek loopt uit in een verhoornde snavel en waar andere dieren voorpoten hebben, draagt hij vleugels.

Vogel- geheimen

De vogel

Net als zoogdieren, reptielen, amfibieën en vissen zijn vogels gewervelde dieren, met een skelet van botten om een wervelkolom. Ze onderscheiden zich door hun verenkleed, snavel en voorste ledematen (wat bij ons de armen zijn), die tot vleugels zijn geëvolueerd.

Koolmees

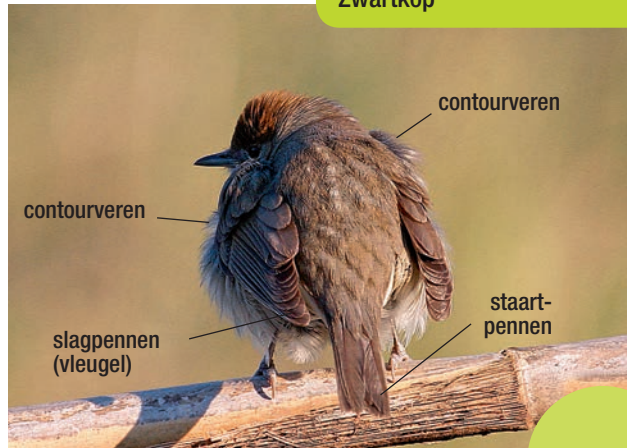
Er zijn twee soorten **vogelveren**:

- De dekveren bedekken het vogellichaam (contourveren) en vormen de vleugels en de staart (de pennen).

Het verenkleed bepaalt het uiterlijk van de vogel: het geeft hem zijn vorm en kleur. De grote, stugge vleugelveren worden slagpennen genoemd, die in de staart heten staartpennen.

Een vogelveer bestaat uit drie delen: de spoel, het onderste gedeelte, de schacht in het verlengde daarvan en de vlag, aan weerszijden van de schacht.

- De donsveren, onder de dekveren, hebben een isolerende functie. Van het soepele, lichte en heerlijk zachte ganzen- en eendendons worden gewatteerde winterjassen en extra warme slaapzakken gemaakt.

Zingende boerenzwaluw (mannetje)

De snavel is gevormd uit kaakbot en is bedekt met een hoornachtige laag. Bovenin bevinden zich de neusgaten. De snavel verlengt de vogelbek. Het soort voedsel van de vogel bepaalt de vorm:

- **kort, stomp en conisch** bij graaneters (mussen, gorzen, vinken, groenlingen);
- **klein en spits** bij insecteneters (zangers, goudhanen, heggemussen, piepers en kwikstaarten);
- **lang en spits, als een dolk**, om vis te vangen (reigers, futen, ijsvogels);
- **lang en dun, soms gebogen**, om de modder te doorzoeken (wulpen, snippen, ruiters), of de bodem (hop);
- **kort en gebogen** om vlees te verscheuren (roofvogels, klauwierren);
- **schaarvormig** om bomen te doorboren (eksters, boomklevers);
- **verlengd en afgeplat**, om het water te zeven (eenden, lepelaars), enz.

Een verrekijker is onmisbaar voor de vogelaar. Maar denk goed na voor je er een koopt. Het is belangrijk dat hij comfortabel is en niet je ogen vermoeit.

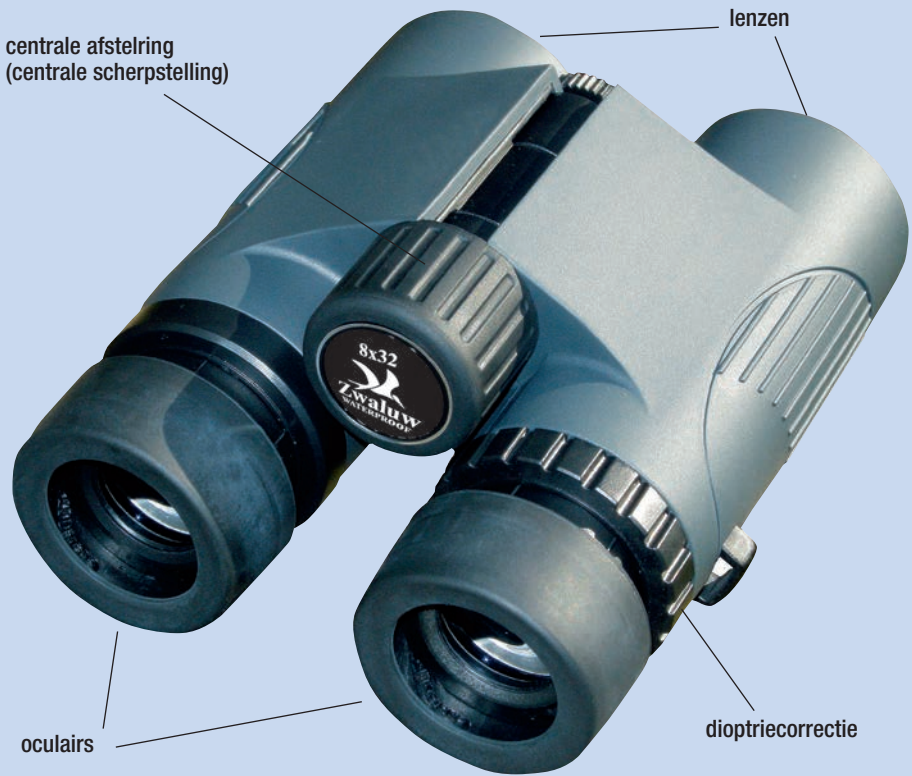
Vogels opsporen

Een verrekijker uitkiezen

De twee getallen die bij een verrekijker worden genoemd, staan voor de vergroting en de diameter van de lenzen. Zo geeft de notatie 8x32 aan dat de verrekijker acht keer (8x) vergroot en dat de diameter van de lenzen 32 mm is. De diameter van de lensopening bepaalt de lichtsterkte van de verrekijker. Hoe groter de lensopening, hoe groter de lichtsterkte. Hierover hoef je je trouwens geen zorgen te maken: bij de modellen die in de handel zijn, is de lensopening aangepast aan de vergrotingsfactor.

De vergroting is natuurlijk heel belangrijk bij een verrekijker. Kies geen al te sterke vergroting (maximaal 10x), anders wordt het gezichtsveld te klein en is het heel moeilijk om een vogel in het vizier te krijgen. Om vogels te observeren kun je het best een vergroting van 8x kiezen, voor kinderen 6x tot 6,5x. Exemplaren die tot tien keer vergroten zijn alleen voor mensen die al veel ervaring hebben met het gebruik van verrekijkers. Bedenk dat je meer details van een vogel kunt waarnemen

Binoculaire verrekijkers (voor twee ogen) zijn heel geschikt om vogels te observeren. Ze zijn compact, licht en stevig en de meeste zijn geheel stofvrij en waterdicht.

met een vergrotingsfactor van 8x (meer licht en meer stabiliteit) dan met een verrekijker die 12x of zelfs 16x vergroot. Deze laatste is heel lastig te hanteren (lage beeldstabiliteit).

Controleer altijd eerst of de optische assen van de verrekijker goed zijn uitgelijnd, anders is het dodelijk vermoeiend voor de ogen. Elk van de beide oculairs vormt namelijk via het prisma en de lens een beeld dat naar het oog wordt overgebracht. De twee beelden moeten volledig samenvallen zodat er één duidelijk beeld ontstaat. Zo check je of de optische assen parallel lopen: kijk door de verrekijker naar een object en haal hem dan snel weg van je ogen. Als je eerst een beetje scheel ziet en dan weer normaal, lopen de optische assen uiteen; als zij parallel lopen, hoeven je ogen zich niet aan te passen wanneer je de verrekijker weghaalt. Doe dit een paar keer om het zeker te weten!

Wie de morfologie van een vogel kent kan hem gedetailleerder beschrijven. Daarnaast is het handig om te weten hoe het verenkleed verschilt per sekse, leeftijd of seizoen.

Vogels herkennen

Enkele vaktermen

Om de lichaamsdelen van een vogel te beschrijven worden dezelfde woorden gebruikt als voor het menselijk lichaam. Er zijn een paar termen die alleen voor vogels gelden en het is goed om die te kennen:

- de **kruin** is de bovenkant van de kop;

- het **voorhoofd** bevindt zich pal onder de kruin en net boven de snavel;

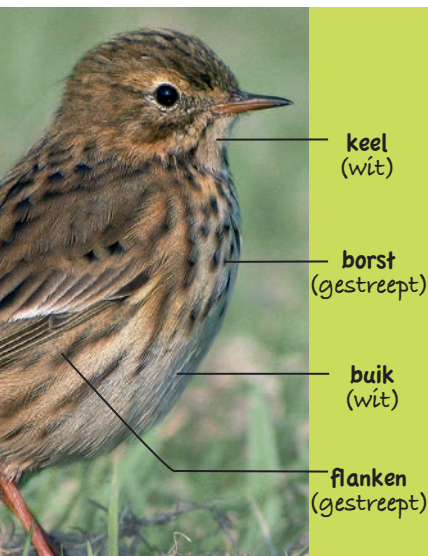
- de **wenkbrauwstreep** is een lijn in lichte kleur vanaf het voorhoofd tot boven het oog;

- de **baardstreep** kan licht of donkerkleurig zijn en vertrekt bij de snavel en loopt door over de oorstreep;

- onder de kop bevinden zich de **keel**, de **borst**, de **buik** en de **flanken** (aan beide zijden van de buik, net onder de vleugel);

- de gekleurde strepen op de vleugel worden **vleugelstrepen** genoemd;

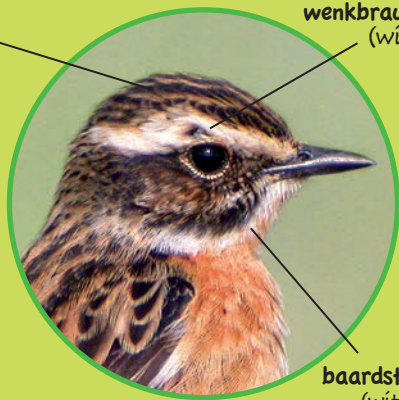
- het **stuitbeen** is het gedeelte tussen de rug en de staart.

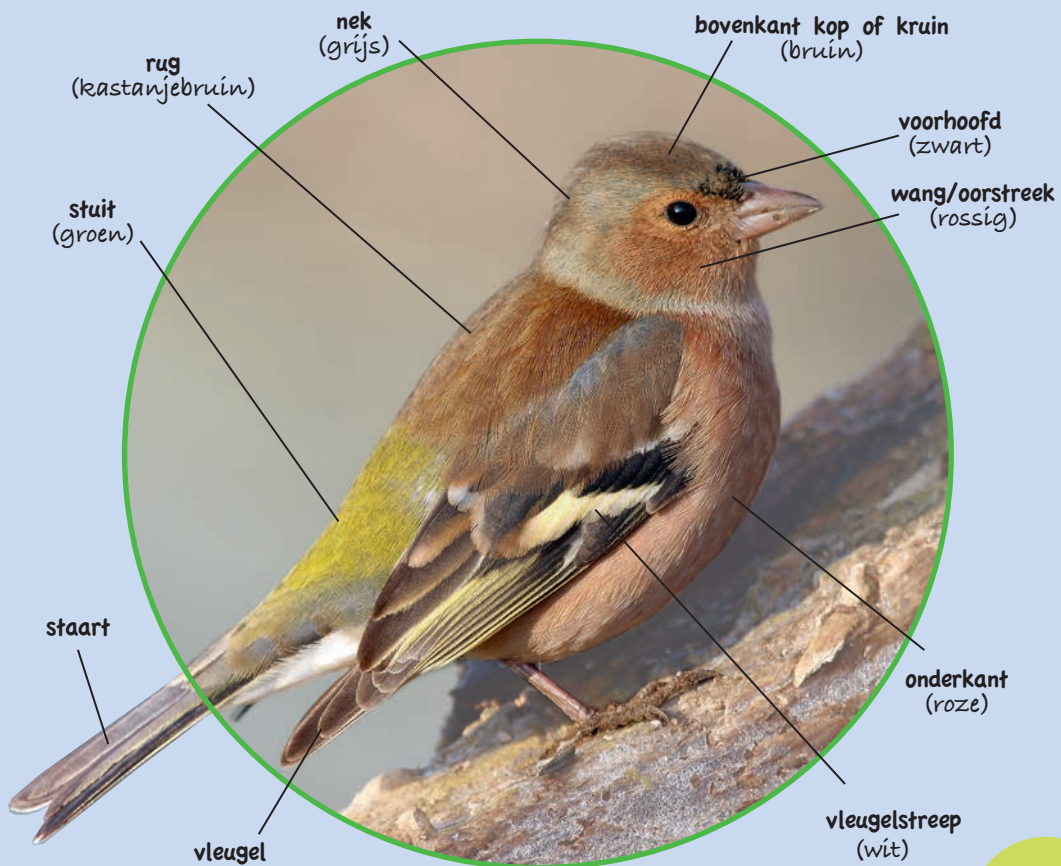
kruin
(gestreept)

baardstreep
(zwart)

wenkbrauwstreep
(wit)

baardstreep
(wit)

rug
(kastanjebruin)

nek
(grijs)

bovenkant kop of kruin
(bruin)

voorhoofd
(zwart)

stuit
(groen)

wang/oorstreek
(rossig)

staart

onderkant
(roze)

vleugel

vleugelstreep
(wit)

Vuurgoudhaan

Vorm en grootte

Om een vogel te kunnen benoemen is het handig om te weten hoe groot hij is, maar dat is moeilijk te bepalen. Je kunt hem vergelijken met elementen die zich in de buurt bevinden – bladeren, een paaltje, een steen of een andere vogel die je al kent zoals een mus of een duif. Bij vliegende vogels valt op dat hij sneller met de vleugels slaat naarmate hij kleiner is. Omgekeerd zal een grote vogel een trage vleugelslag hebben (doordat zijn vleugels langer zijn). Maar als de afmeting niet is vast te stellen, kun je de vogelnaam achterhalen aan de hand van de vorm en de kleuren van het verenkleed.

Beschrijving van veelvoorkomende vogels

Nu we eenmaal weten hoe we vogels moeten observeren en herkennen, is het tijd om de verschillende soorten nader te bestuderen. Deze gids beschrijft 116 bekende Europese vogelsoorten die we kunnen zien, zonder al te veel extra moeite te hoeven doen.

Ze worden gepresenteerd in vier aparte gedeelten, naargelang de omgeving waar ze zich meestal bevinden; daarna volgt een kleiner gedeelte waarin enkele vogels worden behandeld die we vaak horen maar zelden zien, ofwel omdat ze 's nachts leven, ofwel omdat ze bijna altijd in het gebladerte verscholen zitten.

In de buurt van huizen
Vogels in steden en dorpen die broeden in huizen en tuinen of zich regelmatig aan de rand van bewoonde gebieden begeven. Het zijn de vogels die je kunt zien door uit het raam te kijken!

Op het land
Vogels die je vaak langs wegen en in weilanden ziet (bijvoorbeeld vanuit de auto). Sommige laten zich ook wel aan de rand van de bebouwde kom zien.

In bomen
Vogels die in het bos leven vind je overal waar bomen staan. Je treft ze aan in parken en tuinen, ook in de stad, waar grote bomen staan.

Aan het water
Vogels die afhankelijk zijn van rivieren of vennen. Ze blijven in de buurt van het water, maar sommige worden ook wel op weilanden of in de buurt van huizen gesignaleerd.

de vogel met het blote oog gezien

officiële Nederlandse naam

plaats waar je hem het vaakst aantreft

belangrijkste voedsel

algemene beschrijving

foto van de vogel

de vogel gezien met een verrekijker

belangrijkste kenmerken

beschrijving van eigenaardigheid van de vogel of van een verwante, zeldzamere vogel

vergelijking met een andere vogel die erop lijkt

De kleine, vederlichte pimpelmees hangt vaak als een acrobaat ondersteboven in takken.

de pimpelmees

In de buurt van huizen

Er bestaan zeer weinig blauwe vogels in onze regio's en dat maakt de pimpelmees een originele verschijning. Door de verfijnde opmaak van kleuren en de mollige vorm is het ook een bijzonder mooie vogel. De pimpelmees is overal te vinden waar oude bomen zijn, want net als de koolmees bouwt hij zijn nest in bestaande gaten.

voorkop, wenkbrauw en wang zijn wit

blauwe vlek op de kop

groene rug

blauwe vleugel

blauw-zwarte oogstreep

gele onderkant

blauwe staart

ik eet

Klein maar dapper

De kleine pimpelmees druft het op te nemen tegen grotere vogels. Als hij in de winter op een voederplankje neerstrijkt zijn er maar weinig vogels die hem daar weg krijgen.

Als je hem maar even ziet kun je de pimpelmees makkelijk verwarren met de koolmees, maar hij en vrouwtje verschillen nauwelijks, al heeft het mannetje iets meer kleur: hij is kan onderin iets geleer en van boven iets blauwer.

95

Betekenis van de tekeningen van het menu van de vogel.

gras

waterplanten

knoppen

wilde bessen

droge vruchten

diverse granen en zaden

vliegende insecten

spinnen

slakken

kruijpende insecten

rupsen en larven

aardwormen

zeeweekdieren

kruikers

vissen

kleine vogels

kleine zoogdieren

SUPERGIDS VOOR STARTENDE VOGELAARS

Een unieke vogelgids, speciaal voor jonge natuurliefhebbers die willen leren hoe je vogels kunt vinden en herkennen. Met antwoorden op vragen als: Waarom trekken sommige vogels en andere niet? Waar, wanneer en hoe kan ik vogels kijken en welke verrekijker heb ik nodig?

Boordevol informatie over het opzoeken en spotten van de meest voorkomende vogels in Nederland en België. Door de duidelijke foto's en tekeningen leer je gemakkelijk welke soorten je tegenkomt en waaraan je ze kunt herkennen.

- Een gids met 116 bekende vogelsoorten in woord en beeld.
- Mét afstreeplijst om bij te houden welke vogels je gezien hebt.

Een uitgave in samenwerking met Vogelbescherming Nederland en Natuurpunt.

9 789021 578156

www.kosmosuitgevers.nl

**KOS
MOS**

NUR 223/435
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen

Vogelbescherming
NEDERLAND

